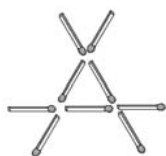

Zadanie hlavolamu:

Fero sa chválil pred svojim kamarátom Mišom:

"Položím na zem vreckovku. Ja sa postavím na jeden roh a ty zas na druhý roh tej istej vreckovky. Nepohnem sa, ani nebudem hybať s vreckovkou, no i tak sa ma nebudeš môcť dotknúť."

Ako to chce dokázať?

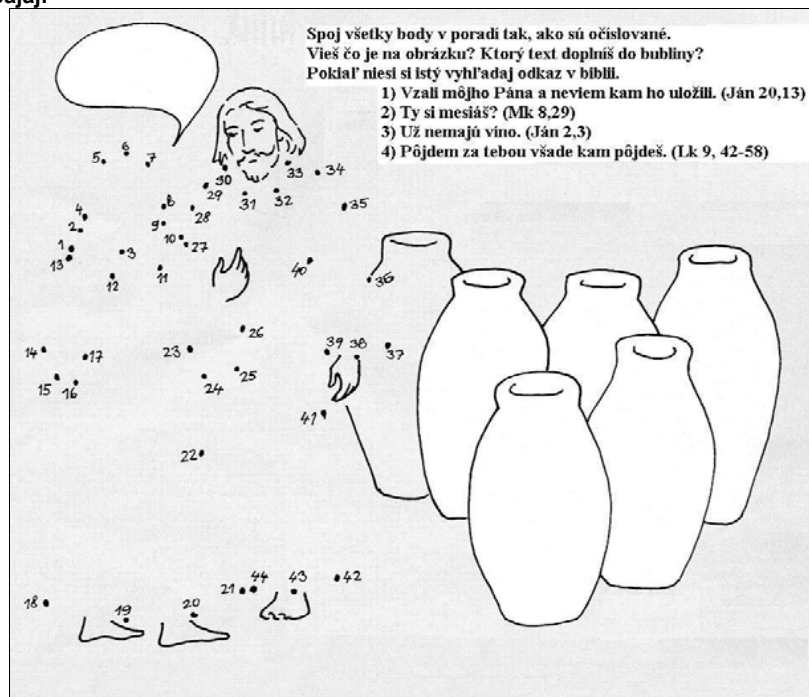
Ačko

Presunutím štyroch

zápaliek vytvorte 5

trojuholníkov.

Riešenie je v dolnej časti tejto strany.

Pospájaj:

- Odvedte toho špinavého psa! Priamo cítim

ako mi po nohách skáču blychy!

- Poď, Punt'o! Tá pani má blychy.

Riešenie hlavolamu:

Vreckovku treba presúvať popod dvere. Ferro bude stáť na jednej strane. Mišo na druhej strane dvere. Na tej istej vreckovke, no i tak sa Mišo nebude môcť dotknúť Fera.

prevzaté, spracoval MŠ

Vydáva

Gréckokatolícka cirkev

Farnosť Povýšenia sv. Kríža, Prešov-Sekčov,

Ul. Martina Benku 7, 080 01 Prešov

Len pre vnútornú potrebu farnosti

Dobrovoľný príspevok: 3 Sk

internet: www.grkat-sekčov.sk

e-mail: presov.sekčov@grkatpo.sk

tel.: 051/7725 540

tláč: A-media, sro.

Neprešlo jazykovou úpravou

Svätý mučeník Justín Filozof a spoločníci – 1. jún

Justín sa narodil okolo roku 105 vo Flavia Neapolis, teda v meste postavenom neďaleko niekdajšieho Sichemu, hlavného mesta Samaritánov (dnešný Nablus v Izraeli). Jeho rodičia, podobne ako prevažná väčšina ostatných obyvateľov Flavia Neapolis, boli pohanovia gréckeho pôvodu.

Justín sa vyznačoval bystrým rozumom, láskou k vede a horlivou túžbou po poznaní pravdy. Vďaka vynikajúcim školám, usilovnosti a talentu sa stal jedným z najpoprednejších filozofov. Takmer dokonale sa vyznal vo všetkých významných filozofických smeroch svojej doby, predovšetkým v náukách stoikov, peripatetikov, pytagorejcov a platonikov. Dospel však k záveru, že ani jedna z nich nedáva človekovi spoznať pravdu, preto sa jeho srdce nenapínalo pokojom a usilovne hľadal ďalej.

Keď sa raz prechádzal pri pobreží ďaleko za mestom a rozmýšľal, ako nájsť cestu k poznaniu pravdy, stretol tajomného starca a vstúpil s ním do rozhovoru. Po dlhej diskusii mu starec predstavil kresťanské učenie a poradil mu hľadať pravdu v knihách svätých prorokov, nie v ľudských dielach. „Ale predovšetkým," povedal starec, „horlivo sa modli k Bohu, aby ti otvoril dvere k Svetlu. Nikto nemôže pochopiť pravdu, ak mu nedá

chápavosť sám Boh, ktorý ju odhaľuje každému, kto ho hľadá s modlitbou a láskou."

V tridsiatom roku svojho života prijal Justín svätý krst a odvtedy všetky svoje schopnosti a bohaté vedomosti zasvätil ohlasovaniu Kristovho evanjelia. Bol totiž presvedčený, že „kto môže ohlasovať Pravdu, a neohlasuje, bude Bohom odsúdený." Samozrejme, Justín sa sústredil najmä na vzdelancov. Presťahoval sa do Ríma a tam otvoril školu, v ktorej vyučoval „jedinú spoľahlivú a upotrebitelnú filozofiu" - kresťanstvo. K viere vo vteleného Božieho Syna priviedol mnohých pohanov a nemalo prispieť aj k boju proti bludným formám kresťanstva. Samozrejme, získal si aj mnohých nepriateľov, napríklad Krescenta, ktorého pri verejných diskusiách zakaždým usvedčil zo zastávania chybných názorov a zahanbil. Ako totiž sám píše: „Tak som zvyknutý, že pri svojich diskusiách hovorím vždy pravdu bez strachu a ohľadov, hoci by ma mali rozsekať v tej istej chvíli na malé kúsky."

Okolo roku 155, keď cisár Antonius Pius (138 - 161) začal prenasledovanie kresťanov,

Justín osobne mu odovzdal svoj spis *Apológia* napísaný na obranu „nespravodlivo nenávidených a prenasledovaných kresťanov“. *Apológia* urobila na cisára taký hlboký dojem, že pod jej vplyvom prenasledovania ukončil.

V Efeze diskutoval Justín aj s istým židom Tryfónom. Pravdepodobne ide o Tarfona, najslávnejšieho rabína svojej doby, ktorý sa často spomína v Talmude. Na základe starozákonných prorockých spisov mu Justín dokazoval pravdivosť kresťanskej náuky. Literárne spracovanie tohto dialógu, veľmi rozsiahle, je obsahom ďalšieho zachovaného Justínovho spisu *Dialóg so židom Tryfónom*.

V roku 161, keď na cisársky trón zasadol Markus Aurélius (161 - 180), napísal Justín ďalšiu *Apológiu*, ktorú adresoval rímskemu senátu. Okrem iného v nej uvádza: „Očakávam, že aj ja budem prenasledovaný a ukrižovaný niektorými z tých, ktorých som menoval, alebo Krescentom - priateľom hluku a vystatovania.“ A naozaj, keď sa Justín vrátil do Ríma, Krescent - cisárov radca - predstrel proti nemu mnoho falošných obvinení pred

rímskym súdom, takže ho uväznili, podrobili ťažkým mukám a okolo roka 166 sťali. Justínove sväté pozostatky odpočívajú v Ríme.

Spolu s Justínom zomreli rovnakou mučeníckou smrťou aj ďalší ôsmi kresťania, pretože odmietli priniesť obeť pohanským bohom. Dodnes sa zachovali úradné spisy o ich vypočúvaní a smrti.

Okrem spomínaných diel napísal Justín počas svojho života mnoho ďalších, napríklad *Úvahy o duši*, *Žalmista*, *Usvedčenie všetkých heréz*, *Proti Markionovi*, *Rozprava proti Grékom*. Žiaľ, uvedené spisy sa nám nezachovali. Dobre však poznáme Justínovo dielo *O vzkriesení*, pretože často ho cituje vo svojich knihách náš prepodobný otec Ján Damaský (liturgická pamiatka 4. decembra). Prosme milosrdného Boha, aby daroval svätej Cirkvi čo najviac takých vzdelaných mužov a žien, akými boli svätý mučeník Justín Filozof a jeho spoločníci.

ThLic. Marcel Gajdoš

Myrovanie – pomazanie olejom

Pri bohoslužbách na veľké sviatky kňaz vo východnom obrade maže veriacich sv. olejom a tí zároveň dostávajú častice, partikuly požehnaného chleba (antidoru), ktorý bol posvätený na vigíliu sviatku, teda počas litie na večerni. Myrovanie je jedinečný krásny zvyk rozšírený medzi gréckokatolíckymi. Názov je odvodený od sv. oleja, ktorý sa nazýva myro. V nasledujúcich riadkoch chceme poukázať na korene a význam tohto liturgického úkonu. Je to pozostatok dvoch odlišných zvykov, keď sa v cirkvi konala celonočná vigília – bdenie a zapalovali sa olejové lampy pred ikonou sviatku. Aby sme mohli lepšie porozumieť tomuto na prvý pohľad prostému zvyku, musíme sa vrátiť k objasneniu celonočného bdenia s litiou a k olejovým lampám pred ikonami ikonostasu.

Pre deti a všetky Božie deti

Počiatky biblie

Prameňom poznania Božieho pôsobenia v dejinách spásy je Biblia, Jej počiatky sa spájajú s osobnosťou Mojžiša.

Človek od začiatku svojich dejín mal skúsenosti s Bohom. Tie dlhý čas ostávali nenapísané. Nebolo písma* Božie zjavenie sa odovzdávalo ústne. Starší mladším. Postupne však sa začalo zapisovať. Sám Boh sa o to staral. Mojžišovi prikázal: *"Zapíš to na pamiatku do knihy..."* (Ex 17, 14). Po zjavení na Sinaji znie ten istý príkaz: *"Napíš si tieto slová, lebo na podklade týchto slov som uzavrel zmluvu s tebou a Izraelom!"* (Ex 34, 27). Tí, čo potom z Božieho poverenia vytvárali konečnú podobu Biblie, mali po ruke takéto prastaré zapísané správy.

Biblia čiže Sväté písmo je napísané Božie zjavenie. Je to zbierka kníh (73), ktoré poukazujú na Božie pôsobenie v dejinách ľudstva i jednotlivcov. Odrážajú aj postoje mnohých ľudí voči Bohu. Božie slovo napísané pred narodením Ježiša Krista tvorí tú časť Biblie, ktorú nazývame Starý zákon. Kristom začína Nový zákon.

„Všetko, čo bolo napísané (v Biblii), bolo napísané nám na poučenie.“ (Rim 15,4)

Zapamätaj si:

- Začiatky biblie sa spájajú s Mojžišom
- Biblia, čiže Sväté písmo je napísané Božie zjavenie. Je to zbierka 73 kníh. Je to Božie slovo.
- Biblia sa delí na Starý zákon, ktorý má 46 kníh a Nový zákon, 27 kníh.
- Inšpirácia je Božie pôsobenie na svätopiscov.

Pôvodcom, autorom Svätého písma je v prvom rade Boh, Duch Svätý. Druhotným autorom je človek - svätopisec. Celé Sväté písmo je zároveň aj od Boha aj od ľudí - svätopiscov. Asi tak, ako hudba je

naplnená od hudobníka a naplnená z nástroja. Božie pôsobenie na svätopiscov nazývame inšpirácia.

Cez Písmo sväté sa nám prihovára Boh. Ono nám umožňuje stretnúť sa s ním. Ono je pre nás rovnako pokladom ako Eucharistia. Každou svätou omšou sa nám ponúka okrem "Chleba Eucharistie" aj "Chlieb Božieho slova".

Na záver

Voľakedy boli u nás ľudia hlboko spätí s prírodou. Sami si dorábali chlieb z vypestovanej pšenice. Dorábaný chlieb znamenal pre nich mozole a tvrdú prácu na roli. Preto mali chlieb vo veľkej úcte. Myrovanie, olej a chlieb boli vo veľkej úcte, neoddeliteľná súčasť náboženského života. Dnes naša generácia v mestskej a technickej spoločnosti už nedokáže tak spontánne vidieť a pochopiť význam znakov, ktoré nám Cirkev a Kristus ponúka.

Preto keď pôjdeme nabudúce na myrovanie, uvedomme si, že skrze posvätený olej sa nás dotýka Kristova moc, ktorá ma silu uzdravovať. Pamätajme, že keď jeme posvätený chlieb, dostávame sa bližšie ku Kristovi, pravému chlebu, „ktorý dáva svetu život“ (Jn 6, 33). A na kňazov pozdrav pevne odpovedajme, a tak potvrdíme našu vieru, že Kristus je skutočne medzi nami.

Mgr. Stanislav Gábor

Drevené chrámy v okolí Starej Ľubovne – pokračovanie

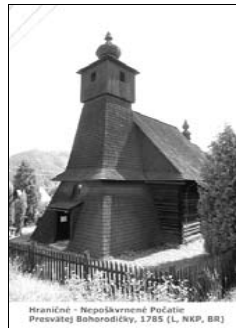
Hraničné (NKP)

Rímskokatolícky drevený chrám Nepoškvrneného počatia Panny Márie z roku 1785, obnovený v druhej polovici 19. storočia, postavený ako chrám oboch katolíckych obradov (rímsky, grécky), sa nachádza v strede obce pri ceste, 11 km na sever od Starej Ľubovne. Jednoloďový chrám s polygonálne uzavretou svätyňou má pôvodnú západnú hranolovitú vežu. Na západnej strane lode je drevený chór na dvoch stĺpoch, na parapete slepé arkády. Hlavný oltár Panny Márie je zostavený zo zvyškov 4 oltárov zo Starej Ľubovne, má dvojstĺpovú barokovú oltárnu architektúru z obdobia okolo r. 1670, rokokové tabernákulum a ústrednú rokokovú plastiku Immaculaty (1740-1745), ranorenesančný reliéf Zvestovania Panny Márie v pozadí s pohľadom na Starú Ľubovňu z obdobia okolo r. 1530 – na oboch postavy anjelov z poslednej tretiny 17. storočia. Bočný oltár sv. Mikuláša je zostavený z ranobarokovej oltárnej architektúry s rozoklaným štítom a neskororenesančnými stĺpmi z čias okolo r. 1660, zo sôch dvoch

gotických oltárov (pôvodne zo Starej Ľubovne), z ktorých socha sv. Mikuláša je z čias okolo r. 1360 a bočné sochy sv. prvomučeníka Štefana a sv. diakona Vavrinca z čias okolo r. 1520.

V rozoklanom štíte sú umiestnené trojhranné maľované štíty vrcholnogotického oltára s hlavami prorokov a s postavou sv. Jakuba st. na zlatom pozadí z r. 1440-1450. Druhý bočný oltár sv. Kríža je zostavený z oltárneho nadstavca neskororenesančného oltára s obrazom Kalvárie z polovice 17. storočia a z rozličných barokových sôch (sv. arch. Gabriel, sv. arch. Michal, sv. Mikuláš, ležiaci oblečení anjeli) z konca 17. storočia, ďalej baroková kazateľnica z poslednej tretiny 17. storočia, barokové svietniky a kartuše zo 17. a 18. storočia, barokové plastiky z 18. storočia.

Podľa Dancák, F.: *Homo viator*, spracoval oMZ.

Hraničné - Nepoškvrnené Počatie Prsvätej Bohorodičky, 1785 (L, NKP, BR)

História obradu – zmienky cirkevných otcov

Sv. Bazil Veľký (+379) vo svojom Liste Duchovenstvu Neocézarei (List 207) píše o tom, ako veriaci šli na noc do domu modlitby a v skrúšení spievali žalmy. Táto celonočná vigília bola „výrazom ich pokánia“. V Jeruzaleme bola táto celonočná vigília prerušená procesiou so sviečkami na sv. miesta spojené s utrpením a smrťou Božského Spasiteľa. Pozostatkom týchto procesií na sv. miesta sú v našom obrade obchody okolo cerkvi na Veľký piatok, Paschu, Páťdesiatnicu atď.

Sv. Ján Zlatoústý (+407) zaviedol podobnú procesiu po uliciach Konštantínopolu. Procesie sa konali, aby veriaci vzývali Božiu pomoc a ochranu. Počas procesie biskup či kňaz prednášali prosby k Bohorodičke a svätým, na ktoré cveriaci odpovedali – Kyrie, eleison, Hosposi, pomiluj. Táto verejná modlitba mala kajúčny charakter.

Takto sa postupom času v byzantskom obrade zaviedla a udomácnila „litia“ ako kombinácia dvoch sviečkových procesií: slávnostných v Jeruzaleme a kajúcich v Konštantínopole. Litia, z gréckeho lité, čo znamená vrúcnu modlitbu, prosbu. Spojenie viacerých modlitieb dostalo meno – litania

Litia v monastieroch

Litia sa rozvinula ako časť celonočného bdenia, spájajúc večernú bohoslužbu s rannou. Sv. Ján Zlatoústý vyjadril svoj obdiv tým, ktorí strávia celú noc v cerkvi: „pozri sa na zbožný boží ľud, ktorý nehľadá ani na deň, ani na noc, ani na ospalosť, ani na nevyspatosť, ale v bdení zjednocuje deň s nocou.“ (IV. homília). Počas šiesteho storočia sa celonočné bdenie rozvinulo v monastieroch. Pred polnocou na záver litie bolo podávané ľahké jedlo – kúsok chleba s olejom a pohár vína, požehnané predsedajúcim. Počas pokrmu čtec pokračoval v čítaní apoštolov. Hneď po jedení mnísi pokračovali v bohoslužbe, spievajúc utiereň.

(por. v latinskom obrade litánie). V liturgii sa tento názov udomácnuje v č. storočí. Pôvodne sa na veľké sviatky ľud zhromažďoval z mnohých chrámov na námestí na modlitby a spev žalmov. Či nám to nepripomína naplnenie Pánových slov: Bdejte a modlite sa, aby ste nepišli do pokušenia (Mt 26, 41)? Litia sa slúžila neskoro v noci po večerni. Potom sa veriaci vrátili do svojich chrámov a pokračovali v slávení ranných bohoslužieb, teda utierne.

Patriarcha Filothej z Konštantínopola (1379) vo svojej liturgickej reforme ohraničil tento litijný sprievod k narthexu, teda ku vchodu cerkvi, na miesto, ktoré bolo pôvodne vyhradené pre kajúcnikov.

Simeon Solúnsky (1429) odporúča, že modlitby litie majú byť prednášané pri vchode chrámu tak, aby sa vyjadřila kajúcna dispozícia veriacich ako mýtnik (ktorý sa modlil pri vchode v chráme) alebo márotnatný syn. (O modlitbe 339). Z tohto dôvodu predpisujú liturgické rubriky, že jekténia litie má byť intonovaná v predsieni (narthexe) cerkvi (Ordo celebrationis, Rím, 1944, č. 57).

V stredoveku, keď mníšske slúženia zaviedli do farských vhrámov, vigília sa skrátila a jedlo sa vynechalo. Následne modlitba požehnania pokrmu sa modifikovala na modlitbu za dobrú úrodu a dodala sa pšenica na požehnanie. Takto od 14. storočia chlieb, pšenica, víno a olej sa zvyčajne požehnávajú na litii.

Olej a jeho význam v Starom a Novom zákone

Pomazanie olejom malo v biblickej a antickej symbolike mnoho významov: olej je znakom hojnosti (Dt 11, 14), a radosti (Ž 23, 5; 104, 15), očisťuje a robí pružným (natieranie atlétov a zápasníkov); je znakom uzdravenia, lebo hojí pomlieždeniny a rany (Iz 1, 6; Lk 10, 34); spôsobuje, že človek vyžaruje krásu, zdravie a silu (KKC 695). Všetky tieto významy pomazania sa nachádzajú vo sviatostnom živote (KKC 1294). Akt pomazania olejom sa uskutočňuje pri sviatosťoch: krste, myropomazaní, pomazaní chorých. Olej pri myropomazaní (krizmácii) je znakom „pečate Ducha Svätého“ (KKC 1295). Na tomto mieste treba zdôrazniť, že pri sviatosťoch ide o celkom iný akt pomazania, sviatosťný, ktorý

sa nesmie zamieňať s chápaním myrovania. Myrovanie teda nemá význam sviatosťný. Nie je to akési obnovovanie myropomazania, no je rovnako dôležité a má svoj význam. Samotné meno kresťan znamená pomazaný a je odvodené od samého Krista (grécke Christos značí Pomazaný (KKC 1289), ktorého pomazal Duchom Svätým Sk 10, 38).

V Novom zákone, odkedy apoštolí „pomazali olejom veľa chorých a uzdravili ich“ (Mk 6, 13), kresťania verili, že posvätný olej má božskú moc uzdravovania. Sv. Hieronym (+420) dosvedčuje, že „mnohí uštipnutí hadmi by zomreli, keby neutekali k sv. Hilarionovi, ktorý požehnal olej a dotkol sa ním ich rán, takže boli uzdravení“ (Sv. Hieronym, Život sv. Hilariona, č. 32).

Niektorí svätci používali olej z lúč, ktoré horeli na sv. miestach (Sv. Sáva) alebo horeli pred sv. ikonami (Sv. Nilus) na uzdravovanie chorých. V starších liturgických formulároch bola zvláštna modlitba na pomazanie chorých „sv. olejom z lúč“ (Goár, Euchologion, s. 678). Sv. Ján Zlatoústý sa zmieňuje o tom, že sa veriaci zvykli pomazať olejom z lúč horiacich v chráme: Mnohí z nich, ktorí sa pomazali tým olejom vo viere, zbavili sa chorôb (32. homília).

V Európe bol olivový olej vzácnosťou, preto namiesto neho používali sviece; aj na vigíliach. Dôsledkom toho olej, ktorý bol požehnaný na litii sa začal používať na pomazanie veriacich.

Liturgická prax

Litia sa zvyčajne slúži po večerni na vigíliach veľkých sviatkov. Po jekténii, kým veriaci spievajú predpísané stichiry, celebrant v procesii prichádza do predsiene cerkvi. Po

stichirách intonuje rôzne prosby, na ktoré veriaci odpovedajú Hospodi pomiluj (12x). Kým veriaci spievajú stichiry s veršami, celebrant podíde k tetrapódu, na ktorom je litijná tácka –

litijník. Na nej je 5 chlebov (prosfora), tanier pšenice, pohár vína a pohár oleja pripravený na požehnanie. Počas spevu troparu sviatku (3x) kňaz incenzuje tetrapod, zo štyroch strán (3x) a berie modlitbu na požehnanie chleba (porov. Ordo celebrationis, por. 57-59).

Mohylov Liturgikon (1629) k tomu poznamenáva: „Je známe, že chlieb, ktorý sa požehnal (na liturgii), ochraňuje ľudí proti všetkým druhom zla, ak sa prijíma s vierou“. O potravinách požehnaných na litii Liturgikon pripomína toto: 1. Kňaz užíva požehnaný olej na pomazanie ľudí, ktorí prichádzajú (na konci služby) pobožkať ikonu sviatku. 2. Konzumuje posvätné víno s úctou. 3. Rozdelí chlieb na časti a dáva ľuďom ako antidoron; 4. Zachová pšenicu na siatie, alebo urobí z nej múku. Napokon Liturgikon pripomína kňazovi, že nemá použiť chlieb a víno z litie na slávenie liturgie.

Myrovanie sa deje v našich podmienkach na konci bohoslužieb. Veriaci prichádzajú na „uctenie (pobožkanie) ikony sviatku“, ktorá je zvyčajne umiestnená na tetrapóde. Stojac na strane tetrapóda a držiac nádobku so sv. olejom, „kňaz“ pomazuje ľudí na ich čelá (Goár, Euchologion, p. 7-8).

Myrovanie sa niekde (napr. v byzantsko-ruskej tradícii) odohráva počas utierne (ak bolo vsenočné), keď kňaz štetcom maže olejom v znaku kríža čelá tých, ktorí prichádzajú pobožkať Evanjeliár (porov. Ordo Celeb.: 80, 86, 90).

Pri pomazaní olejom na čelo vo forme kríža kňaz ich pozdravuje slovami „Christos posredi nas“, na čo odpovedajú „Jest i budet“. Na sviatok narodenia Pána sa užíva pozdrav „Christos raždajetsja – Slavite jeho“, a na

Paschu zvyčajný pozdrav „Christos voskrese – Voistinu voskrese“.

Cirkev učí, že pri udeľovaní požehnaní a svätení veriacim má pre ich účinok viera podstatnú úlohu. Tak to potvrdzujú aj slová Spasiteľa: „Dcéra, tvoja viera ťa uzdravila“ (Mk 5, 34). Znak kríža na čele vyjadruje skutočnosť, že všetky božské milosti prichádzajú skrze spásnu moc Krista, ktorý je stále prítomný vo svojej cirkvi – Christos posredi nas (por. Mt 18, 20). Veriaci následne odpoveďou – jest i budet – vyjadrujú svoju vieru v Kristovu prítomnosť a pomoc.

Po uctení si ikony a myrovaní veriaci dostávajú kúsok chleba – porezanú prosforu, požehnanú na litii a „ak ju požijú s vierou, dá im veľa milosti, zdravie a iné (duchovné) dobrá“ (Simeon Solúnsky, O sv. modlitbe, 342).

Požehnaný chlieb je symbolom Krista, „živého Chleba, ktorý zostúpil z neba“ (Jn 6, 51), a ktorý nám dáva ako fyzický tak aj duchovný život. Keď jeme tento chlieb s vierou, vyjadrujeme našu dôveru v Krista, že nás obdarí nevyhnutnou potravou pre naše telo (ako hovorí modlitba o rozmnožení chleba) a všetkými milosťami potrebnými pre našu spásu (Jn 6, 5-51).

Požívanie chleba antidoru sa niekedy interpretuje aj ako pamiatka na hostinu lásky – agapé starých kresťanov. V dávnoveku v cirkvi bolo agapé po každej liturgii. Antidor z gr. znamená vrátený dar. V prvotnej cirkvi veriaci prinášali dary k sv. liturgii. Bol to obetný dar – chlieb – prosfora, ktorý sa nepoužil pri sv. liturgii. Zvyšný chlieb potom cirkev vrátila veriacim na konzumovanie. Dnes je pri myrovaní zachovaná symbolika tohto zvyku.